

Z działalności samorządu notarialnego

Nadzór notarialny

W dniach 26-27 listopada 2004 r. w Warszawie odbyła się Ogólnopolska Konferencja Szkoleniowa Notariuszy-Wizytatorów i Zespołów Wizytacyjnych z inspiracji Krajowej Rady Notarialnej, w której uczestniczyli także: Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie, sędziowie-wizytatorzy z sądów apelacyjnych w kraju oraz przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości. Konferencja została przygotowana i przeprowadzona niezwykle sprawnie przez Wojciecha Fortuńskiego – prezesa RIN w Warszawie, w sposób odbiegający od przyjętych zasad. Innowacja polegała na opracowaniu i zreferowaniu przez przedstawicieli izb notarialnych uzgodnionych tematów, wyczerpujących całokształt zagadnień związanych z nadzorem nad notariuszami. We słowie wstępnym W. Fortuński przedstawił ustawowe założenia nadzoru nad notariuszami i ich znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania notariatu oraz wykonywania obowiązków zawodowych przez notariuszy. Nadzór ma przede wszystkim zapewnić sprawną obsługę społeczeństwa. Następnie przystąpiono do realizacji programu konferencji, który obejmował następujące tematy:

1. Zakres i cel wizytacji opracowany i przedstawiony przez Izby Notarialne w Gdańsku i Katowicach,
2. Protokół powizytacyjny i jego wartość – przygotowany i zreferowany przez Izby Notarialne w Łodzi i Rzeszowie,

3. Protokół powizytacyjny jako podstawa wszczęcia postępowania dyscyplinarnego – opracowany i przedstawiony przez Izbę Notarialną w Krakowie,

4. Praca zespołów wizytacyjnych – przygotowany i zreferowany przez Izbę Notarialną w Lublinie,

5. Forma decydowania o ocenie wizytacji; następstwa drugiej negatywnej oceny wizytacyjnej – opracowany i przedstawiony przez Izbę Notarialną w Krakowie,

6. Zarządzenie powizytacyjne – opracowany i przedstawiony przez Izby Notarialne w Poznaniu i w Białymstoku,

7. Wymogi formalne aktu notarialnego i wypisu aktu notarialnego – opracowany i omówiony przez Izby Notarialne we Wrocławiu i w Warszawie.

Zgodnie z przyjętą konwencją, materiały uwzględniały własne doświadczenia i propozycje ujednoczenia praktyki nadzorczej w skali kraju. Zostały przygotowane starannie, w sposób przejrzysty i podkreślały zarówno pozytywne aspekty nadzoru nad działalnością notariuszy, jak i trudności w jego sprawowaniu. Na szczególne podkreślenie zasługują następujące problemy:

1) Czy zakres wizytacji powinien ograniczyć się tylko do czynności *stricto* notarialnych, czy też powinien obejmować wszystkie zagadnienia związane z wykonywaniem zawodu notariusza i prowadzeniem kancelarii notarialnej. Ożywioną dyskusję wywołało zagadnienie wykonywania przez notariusza obowiązków pracodawcy w świetle kodeksu pracy i przepisów związkowych. Zdania w tej mierze były podzielone. Pogląd mniejszościowy opowiadał za zawężeniem tematycznym wizytacji do czynności notarialnych. Przebieg dyskusji upoważnia do stwierdzenia, że zwyciężył pogląd, według którego wizytacja powinna obejmować wszystkie zagadnienia dotyczące obowiązków notariusza, a więc nie tylko czynności notarialne, ale również wykonywanie obowiązków płatnika danin publicznych i czynności związane z prowadzeniem kancelarii, czyli czynności pracodawcy. Kontrolą powinny być objęte także obowiązki spełnione na rzecz samorządu notarialnego, w tym szczególnie wysokość i terminowość składek wpłacanych na jego utrzymanie. Podniesiono kwestię posiadania przez wizytatora notarialnego wiedzy z dziedzin prawa, z którymi spotyka się notariusz prowadzący kancelarię notarialną. Wizytacja winna ocenić sposób

prowadzenia kancelarii, jej wygląd estetyczny, wyposażenie w niezbędny sprzęt i urządzenia oraz funkcjonalność.

2) Podkreślono, że wizytatora powinien cechować obiektywizm przy ocenie zebranych w czasie wizytacji materiałów. Należy mieć na uwadze konieczność udzielenia niezbędnej pomocy w zakresie wykładni prawa i stosowania go w praktyce. Wizytowany powinien mieć przeświadczenie, że jest nie tylko oceniany, ale również, że będzie udzielona mu niezbędna pomoc w sprawach, które wywołują wątpliwości w jego codziennej praktyce notarialnej.

3) Wiele uwagi poświęcono metodyce pracy wizytatora. Obecnie w dużej mierze korzysta się z niedoskonałego wzoru protokołu wizytacyjnego przyjętego przez KRN. Zwiększona ilość zagadnień zawodowych wymaga nowej koncepcji sporządzenia protokołu. Opracowane wzoru nie sprzeciwiają się sporządzeniu protokołu odbiegającego od przyjętego wzoru. Ewentualny przyszły wzorzec protokołu powinien uwzględniać jedynie podstawowe tezy objęte wizytacją. Nie wyjaśniono do końca, czy należy do protokołu dołączać kopię aktów notarialnych jako uzasadnienie błędnej praktyki notarialnej.

4) Status wizytatora notarialnego, określony w prawie o notariacie, zezwala mu jedynie na wydanie w trakcie wizytacji zarządzenia usunięcia uchybień i usterek, a w razie dostrzeżenia naruszenia przez notariusza obowiązków – żądania wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (art. 45 pr. o not.). Powinno to być wykazane w protokole powizytacyjnym i powtórzone w ocenie wyniku wizytacji, dokonanej przez radę izby notarialnej.

5) Podkreślono, że istniejący dualizm w zakresie metodyki i konsekwencji (różny sposób wydawania zarządzenia powizytacyjnego) wizytacji przeprowadzonej przez samorząd notarialny i przez sąd apelacyjny nie sprzyja prawidłowemu nadzorowi nad notariuszem. W praktyce stosuje się zasadę, że w stosunku do wizytacji przeprowadzonej przez organy samorządu notarialnego obowiązują reguły przewidziane w ustawie, zaś w stosunku do wizytacji dokonywanej przez sąd apelacyjny rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 1991 r. w sprawie trybu wykonywania nadzoru nad działalnością notariuszy i organów samorządu notarialnego. Brak synchronizacji obu przepisów jest szczególnie wyraźny przy wydawaniu zarządzeń powizytacyjnych oraz realizacji postanowień

z art. 16 § 3 pr. o not., w razie uzyskania przez notariusza dwu ujemnych ocen w wyniku kolejnych wizytacji.

Konkludując, należy pozytywnie ocenić przygotowanie i przebieg konferencji. Przedstawione materiały pozwoliły na dokonanie oceny pracy merytorycznej notariuszy i zwróciły uwagę na potrzebę podjęcia odpowiednich działań edukacyjnych i organizacyjnych, zmierzających do sprawniejszej obsługi prawnej społeczeństwa. Wskazały także na konieczność podjęcia prac legislacyjnych dotyczących przepisów o nadzorze, z wykorzystaniem pozytywnych doświadczeń.

Romuald Sztyk